

Zakon preskripcije

Zakon preskripcije za božansku ustanovu Ispovijedi osniva se na ovim načelima: ako se kroz sve vjekove Crkve smatralo da je obveza Ispovijedi ne ljudskoga nego božanskoga podrijetla, to se ta obveza ne smije nipošto tumačiti ljudskom nego samo božanskom, Isusovom ustanovom.

Radi se naime, o jednoj vrlo teškoj obvezi i vrlo **odbojnoj dužnosti** koja se vrlo teško prima jer je neprijatna ljudskom ponosu.

Da ta dužnost nije u Crkvi od početka smatrana Kristovom ustanovom i da se ta obveza nije u Crkvi vršila, pa da je jedan Koncil ili koji papa naredio tu Ispovijed kao strogu dužnost, u Crkvi bi nastala velika reakcija. I ne bi ta reakcija u Crkvi ostala nezapažena i nigdje nezapisana.

Povijest o toj prisilnoj naredbi ništa ne spominje, već naprotiv cijela povijest Crkve donosi svjedočanstva za mirno postojanje te obveze, i univerzalno vjerovanje i naučavanje cijele Crkve, da je to Isus ustanovio i naredio.

Dosljedno Ispovijed nije ljudskog iznašašća niti prosta crkvena zapovijed nego božanski zakon.

Da završimo s riječima sv. Pavla: »Nemojte se prilagođavati ovome svijetu! Naprotiv, preobličavajte se obnovom svoga uma da možete uočavati, što je volja Božja i što je dobro, ugodno i savršeno«.

Nolite conformari huic saeculo! (Rim 12, 2).

Fra Karlo NOLA

IDA FIEDERIKE GÖRRES

(† 15. V 1971)

HIJERARHIJA ISTINA

CRKVA NE MOŽE ŽIVJETI KAO SKELET BEZ MESA

Katolička spisateljica I. F. Görres naglo je preminula u Frankfurtu 15. V 1971. u 70. godini života. Upravo je prisustvovala zasjedanju skupne sinode biskupija SR Njemačke.

I. F. Görres broje među najznačajnije katoličke spisateljice posljednjih desetljeća u Njemačkoj. Vidno je pridonijela obnovi pokreta katoličke mladeži poslije rata. Njezina kritika ukočenih formi religioznosti temeljila se na dubokoj vjeri i ljubavi prema Crkvi.

Gđa Görres, rođena grofica Coudenhove-Kalergi, potječe iz Češke. Njezin brat, grof Coudenhove Kalergi, je osnivač Panevropskog pokreta. Poslije studija u Beču i Freiburgu djelovala je najprije u odgoju katoličke mladeži i odraslih. Zatim je živjela kao slobodna spisateljica dugo godina u Stuttgartu, kasnije u Freiburgu.

Zapažena su joj djela iz ranijeg vremena: *Gespräche über die Heiligkeit*, *Des andern Last*. Pokušavala je vjerske istine prikazati tako da budu na dohvat i modernom čovjeku. Kri-tički je ispitivala život, jer je bila mišljenja, da se tu uvuklo dosta osrednjosti. Godine 1948. u *Frankfurter Hefte* objelo-danila je glasovito Pismo Crkvi (*Brief an die Kirche*), u kojem kritizira kler i time izazivlje žestoku diskusiju. No Pismo je bilo nošeno ljubavlju i vjernošću prema Crkvi. Ona umije razlikovati duhove.

Na polju hagiografije također je pokazala vještinu, npr. u životopisu sv. Male Terezije od Isusa (*Das verborgene Ant-litz*). Ona u hagiografiju uvodi realizam i na taj je način pri-kazivanje svetačkih likova ponovno učinila vjerodostojnim (*Walter Nigg*).

Vrijedne su njezine kritičke opaske opusa T. de Chardi-na: *T. de Chardins erste und zweite Person*, u *Hochland* (München) 61 (1969) 385—402 i *Der Mystiker T. de Chardin*, ib. 61 (1969) 497—509. U posljednje vrijeme objelodanila je knjigu: *Im winter wächst das Brot — Sechs Versuche über die Kirche, Einsiedeln 1970*. Iz iste je godine i članak pod gornjim naslovom.

Upravo je u tisku njezino posljednje djelo: *Sohn der Erde — Teilhard de Chardin*. Verlag Joseph Knecht, Frank-furt a/M 1971, kojemu je neposredno prije smrti uspjela napraviti korekturu.

Muž pita za stolom: »Kod kojega mesara mi zapravo ku-pujemo?« Žena odgovara: »Otkada ti ne ide u tek ovo meso?« Poanta ovog skromnog vica odnosi se ne samo na kućno pod-ručje. Mnogome koji nabacuje objektivno filozofsko pitanje: »Postoji li hijerarhija istina?« manje bi se kazalo s jednim školski izrađenim traktatom negoli s jednostavnim protu-upitom: »Koju biste vi nauku željeli postaviti na najniže mjesto?«

Moramo sve više izoštravati sluh za često zamršeno klupko što se spleće oko bezazlenih akademskih postavljanja pitanja. Pogotovu u religioznim i crkvenim problemima.

Hijerarhija istina? Da li to uopće postoji? Ne postoji li samo jedna istina kao što postoji samo jedno zdravlje, koje tek istraživanje dijeli na zgodne pramenove.

Pitanje o stupnjevanju istina postojalo je u Crkvi od uvijek. Nije, kako to začudo često čitamo sve češće, pronađeno na II Vatikanskom saboru niti je od njega legitimirano. Ono je neizbježno povezano s religioznom refleksijom. Božja saopćena istina je bezgranična i neiscrpna, a receptivni duh uzak i u svojoj pažnji ograničen. Otkada vjernik razmišlja o onome što je primljeno, taj mu posao zadaje briga. On je to izrazio u mnogim slikama i usporedbama: Svjetlo i mnoge zrake — jezgra i olupina — stablo s korijenjem — deblo i lišće — središte i obodnica — cilj i putovi, itd.

Kršćanska teologija mora od početka pa dalje raščlanjivati sadržaj vjere i stavljati branu protiv neobvezatnih mišljenja kao što i ograđivati se protiv napadačkih zabluda. Najprije mistagoški, u stupnjevanju inicijacije, u ispovijestima krštenja, u liturgijskim formulama, kanonu sv. Pisma misionarski, pedagoški; polemički u borbi s herezama; znanstveno. Od Srednjeg Vijeka pa dalje nastaju sve opširnije tabele kvalifikacija vjerske obveze i vjerodostojnosti, objave i dogme sve do »mišljenja koja se mogu trpjeti«. Na sveučilištima takvo je kvalificiranje spadalo na rutinu teološkog stroja. Takve cenzure potječu već od Sv. Alberta.

U Novom vijeku aparat postade sve više preciznom vagonom, pravovjernosti, u kojoj je nadziranje nauke i pisanih djela usmjereno na registriranje jedva zamjetljivih zastranjenja pa sve do najzamršenije pedantnosti te, povezano sa strogim metodama, i kao teška kočnica unutar crkvenog teološkog razvoja.

* * *

Ovo se dakako u naše vrijeme rasplinulo kao utvara. Već se pokazuje protuslika, koja zabrinjava. Postavlja se pitanje: da li čak za nadležnog čuvara vjerskih istina uopće postoji neka norma pravovjernosti? Suvremeni teološki stroj ne nameće promatraču baš ovaj utisak. Šutnja učiteljske vlasti za-

prepašćuje vjernika koji motri kako veselo buja krivovjerje u svim nijansama. Da li je to izraz tjeskobne zbunjenosti, ili možda prisustvujemo neuobičajenom prizoru u povijesti Crkve: »Pustite da ljulj raste do žetve?«

Samo u dijalozima ekumenskog približavanja i u nekim područjima moralne teologije nalazimo još nastojanja da se stave granice i naprave razlike.

»Predkoncilski« laik vrlo se malo interesirao za intelektualne probleme. On je vjerovao u cijelosti cjelinu, a nijansiranja prepustio s utjehom teološkim stručnjacima, prema načelu: »Radije vjerovati previše nego premalo!« Ovakav stav u debelim se knjigama danas žigoše kao lijenost mišljenja, vrijedna prijekora, kao nezrelost, infantilni posluš nasuprot auktoritativne prisile mišljenja. Optužba nišani daleko preko cilja i promašuje pravu jezgru. Sve donedavno religija je laiku značila redovito najprije djelovanje, tek onda poznavanje teorije. Mlitavcu da izvrši zbroj »religioznih dužnosti«, rado ili nerado, pobožnom čovjeku način života — ono što se danas zove »duhovnost«. Tako i interes za nauke, pitanja, raščlanjivanja, otkrića (čega je zacijelo bilo!) nije rastao za dogmatiku nego za »duhovni život«: za zapovijed kao »istinu i imperativ«, za moralku, asketiku molitvu, dobra dijela, težnju za kršćanskim savršenstvom — sve do cjepidlačarenja i sistematiziranja, s pripadnom, začudno opsežnom za svaki nivo.

Strastveno probuđenje teološkog interesa u laičkim krugovima dvadesetih godina stajalo je pod jednakim predznakom: spoznaja kao dragocjen ulomak »života s bogom«, neiscrpno vrelo tradiciji za osobnu i crkvenu obnovu — za cjelinu unutar cjeline.

»Hijerarhija« naime znači sveti uređaj, sa stvarnim, ne imaginarnim, ne izmišljenim stupnjevima. Oni postoje tek u povezanosti i iz povezanosti; pretpostavljaju korpus vjere (Glaubenskörper/Möller) jedno u sebe sigurno i nepokolebljivo jedinstvo, iako otvoreno beskrajnom rastu. Unutar njega svaki dio sa svim dijelovima u neiscrpnim dodirima, relacijama, dupunama, ispreplitanjima i izmjeničnim djelovanjima ima svoje pravo mjesto i karakter. Pojedinačna istina ne može se »ispitivati« izolirano (tako treba okrstiti stanovite današnje stavove), ni jedna od njih istrgnuta ne pruža svoj pravi smisao niti izdvojena može opravdati svoju egzisten-

ciju. Čak npr. ni poruka o bratskoj ljubavi. Zar ona ne bi mogla biti tlapnja, iluzija, propagandna lozinka? Tek cjelina opravdava samu sebe u egzistiranju.

Ova cjelina jest vjera Crkve, koju mi ne shvaćamo kao statički zbroj sada živih katolika nego kao fenomen jedinstvene vrste, kakav je ona fenomen koji uvelike nadmašuje njezine opipljivo sociološke, psihološke i historijske olupine. Crkva koja seže od apostolskih dana pa sve do ponovnog Kristovog dolaska, s vlastitom sviješću i shvaćanjem same sebe i sa zakonom razvoja. Vjera Crkve zrači u pojedine vjernike kao što život tijela u njegove stanice. Ona daleko nadmašuje individualnu svijest kao zaokružena teologija, kao što tajna nadilazi riječ i formulu, jednostavnosti i znanje. Mi više živimo u svojoj vjeri negoli vjera u nama. Newman o tome pruža zornu sliku:

» . . . kozmos vjere . . . neizmijerna povezanost, koja ne može biti dogotovljena u nekoliko rečenica, niti utjelovljena u nekom kodeksu ili raspravi nego na neki način tvori korpus istina, koji Crkvu prožimlje poput atmosfere — nepravilno od lika upravo zbog ove punine što buja i rasipnosti što je preplavljuje, ponekad samo teoretski da odvaja od biskupske tradicije naučavanja, ponekad se pretapajući u legendu i fabulu: dijelom pisan, dijelom nenapisan, dijelom tumačenje, dijelom nadopuna Sv. Pisma; dijelom sačuvan u intelektualnom načinu izražavanja, dijelom čekajući latentno sakrivena u srcu i duši kršćana; lelija se tamo amo u zatvorenim sobama i ponovno izvikuje s krovova; u liturgijama, u ulomcima i propovjedima, u pučkim predrasudama, u mjesnim običajima i navadama«

Takva vjera nije apstraktna već konkretna — a ono što je konkretno (concrecit) raste skupa, neka je vrsta mješavine. Razumije se po sebi da ona ima slabih dijelova, prolaznih, pokvarenih takvih koje treba promijeniti, koji joj usprkos toga pripadaju kao lišće stablu što ga ono proizvodi i odbacuje. Obilje uvijek sadrži i ono što je suvišno, kao što i naša hrana sadrži balast. Tko bi želio živjeti od čistih prehrambenih injekcija?

* * *

Tome nasuprot danas kao da se želi probiti »čista« teologija, samo knjiški-pojmovna »informacija« i izvedena čista akcija, bez ugrađenog »duhovnog života« kao bez fluidnog

medija tradicije. Ona sebe postavlja kao vrhovnu instancu vjere nasuprot »kozmosa vjere«, koji zabacuje kao zbrku i metež — skelet bez tijela, čak niti čitav skelet. Ona naime reže također isječak iz jednog vremenskog razdoblja, a iz ovoga opet mišljenja neke partijske nauke. Ovaj zarazni manjak u širinu i substanciji mora vješto pretjeravati specijalne rabne produkte, da sebi pruži lice i važnost, npr. pojedine egzegetsko-filološke hipoteze nasuprot centralnih, iskonskih dogmi. Čovjekoslužje postavlja se iznad bogoslužja, kategorija bezuvjetne skepse nasuprot pouzdanja i posluha. Političke i socijalne dogme kao mjerilo naprosto isključuju suprotne vjerske istine. Ono što se odbacuje treba prešutjeti čak djeci, u vjerskoj pouci moraju već naravne sklonosti za dubljim prihvaćanjem vjere — strahopoštovanje, bojažljivost, pripravnost i pouzdanje — biti potiskivane, čak uništene.

* * *

U razdoblju psihologije dubine morao bi zapravo svatko znati, što sve potisnute istine podsvjesno mogu prouzrokovati. Ni jedna zajednica ne može nekažnjeno prešućivati svoju prošlost niti važne sadržaje svijesti. Crkvena povijest dosta jasno pokazuje, kako se ponovo vraća ono što je u formi bilo prognano od unutrašnjeg konflikta, od hereza, kako ona elemente istine iskrvljuje stranim legurama, kako udružuje neprijateljske sile.

* * *

Samo cjelina može odlučivati, koje su joj istine važne za život i kako one od manje važnog, što također ima svoje funkcije, bivaju podržavane i hranjene. Samo ono što je živo može odlučivati o sebi, što je na njemu tijelo, što odjeća, što je prijeko potrebna operacija a što sakaćenje. Crkva ima svoj vlastiti organ za takve odluke, učiteljsku službu — iako mnogima ta riječ zvuči kao crveni rubac — i vjerski smisao vjernika. Mnogi mogu, moraju donositi materijal i prijedloge, gurati, opominjati: posljednja riječ nije kod njih. Od autsajdera inspirirana i mobilizirana teologija pokušava samo uzurpaciju, ako ona to sebi prisvaja. Legitimni nosioci takvih odluka nije gromko izvikivanje zahtjeva ni čak većina glasova povijesno prisutnih. Zemaljski krug se probudio i našao arijanskim, tj. krivovjernim, govorili su nekoć u 4. stoljeću.

Možemo zamisliti da Crkvu — kao npr. u zemljama progona — predstavlja manjina, koja zna da je u vjeri identična sa živom prošlošću te u saglasnost s Papom i biskupima i tako ustraje u samosvojnosti svoje povijesne osobnosti.

Pored kršćanskog učećeg uređaja s važećim istinama postoji trajno jedna — i to mnogostruka — praktična, subjektivna, potpuno legitimna »hijerarhija istina« druge vrste. Nazvala bih je »biografskom«. Ona naprosto potječe iz naravi čovječje ograničenosti na pogled preobilja božanskog oslovljavanja. Nitko ne može istovremeno reagirati na svoje cjelokupno vjersko znanje. Kako li su poučni odgovori na pitanje: »Što vam se čini najvažnijim u kršćanstvu?« Nalazak milostivog Boga — informacija o životu poslije smrti — savez s Bogom — klanjanje Bogu — kraljevstvo Božje — bratska ljubav; tako različiti kao i odgovori na prvotno pitanje u pouci konvertita: »Zašto vi zapravo želite postati katolikom?«

Kako da i bude drukčije? Postoje istine prve i druge polovine života, koje istovremeno ne zamjećujemo onako kao što krajolik u različitim osvjetljenjima pokazuje sasvim druge pojedinosti. Postoji blizina i daljina, otvorenost i zatvorenost na određene istine čak i prema konstituciji i situaciji. Neke »nas oslovljavaju« neposredno, druge ostaju nijeme, »ne znamo što ćemo s njima«, osim da ih pobijamo ili nijećemo. One nisu stoga manje istinite i važne. Istine su za nas oštar lijek ili dnevna hrana, dobaćeni pojas za spasavanje ili tlo koje nas neprimjetno drži. Biografije i hagiografije izvješćuju o obraćenju koje je uslijedilo na samo jednu riječ Sv. Pisma. Mnoge su za nas sjeme i kvasac, kako to Evanđelje izrijekom kaže. Ima tipičkih i neponovljivih prilika. Tko da ih smatra nepotrebnima? Istine u nama leže kao oči, pluća u embrionu; tek u idućoj fazi života otkriva se njihov smisao ili njihov manjak kao loš udes.

Ovaj biografski uređaj istine važi ne samo za pojedinca nego i za Crkvu. Njezinu nutarnju povijest mogli bismo pisati prema mijeni ovih zvijezda vodilja, koje su često stvaralački oblikovale čitavo jedno razdoblje, kao npr. Muka Gospodnova i eshatologija Srednji Vijek.

Sve su te mijene dobre — naša jedina mogućnost razvoja — naša jedina mogućnost razvoja! — dok se istina časa, osobnog ili povijesnog, ne upotrijebi kao oružje da se degradira druga istina, da se gasi pozadina. Ovdje izvikivati neku nesuvremenost besmisao je i zloća. Međutim iza takvog juriša-

nja i kontestiranja često stoji nešto drugo, što za nas mora biti važnije. Dezorijentacija u vrtlogu rastrojenog svijeta divljom nestrpljivošću vapi za pomoć i želi doći do svega, što ona sama ne donosi brzo ili što kao da joj izmiče. Ovoj nevolji loše se poslužuje laskavim popuštanjem koje doslovni tekst napadaja uzima odveć ozbiljno te bi, samo da nikoga ne razdraži, htjela defetistički zataškati sve ono što u propovijedanju (naviještanju) svakome bez razlike odmah i bez muke ne ide u glavu — što mu ne »odgovara«. Ovdje Talleyrand ima pravo: »Podupirati može samo ono što se opire.« Samo u strogom i blagom čuvanju stare vječne hijerarhije istine Crkva može pružiti onu pomoć, koja ne niječe vrijeme nego ga popunja.

Mi stariji moramo razviti seizmografsku širinu sluha, da bismo pod tekućim krahom odgonetnuli i dublju intenciju, strahovito naprezanje vremena, koje u nekim ljudima — a o njima se radi! — okružuje stare istine, gladno za vječnim istinama, kojih pomućeno zrcalo ono bijesno drobi.

* * *

Vremenska razdoblja nisu govornička figura nego realna kao i zemljini i zračni prostori. Crkva, ta prastara stepenasta kuća, ima ih mnogo pod svojim krovovima. I svaki prostor ima svoj vlastiti jezik, često različiti od jezika plemena i naroda. I svako narječje urođenik će bolje izgovarati nego došljaci, posjetioci, deportirani. Bolje se može prevoditi na svoj jezik negoli iz njega. Tako novo vremensko ruho stare istine može biti dogotovljeno samo od pravorođene djece nove epohe, koja su povezana s prethodnicima porijeklom i neksterioriziranom tradicijom. Već postoje oni, pravi baštinici, likovi sutrašnje Crkve, ne samo zaštitna odstupnica.

Ima ih čak među teolozima. Njima pripada naša nada i naše pouzdanje, kao nijemom puku vjernika i vjernim pastirima. Mnogi od njih još možda neprobuđeni snivaju, neki tiho rastu, neki još možda bijesne, kao Savao, pod napadačima i rušiteljima. Bog ih već pozna; njihov čas čeka na njih.

Mi možemo samo željeti da oni rastu dok se mi umanjujemo.

Priradio i preveo o. Franjo CAREV, OFM